

آزمون‌های سنجش ویژگی‌های تحصیلی و آموزشگاهی

تدوین و تألیف:

دکتر سیده فاطمه موسوی

عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء (س)

ویراستاری: گروه علمی رشد

تهران ۱۳۹۸

سخنی با شما مدرس محترم و دانشجوی عزیز

چندی است که همه شاهد کاهش تیراژ چاپ در کتاب‌های دانشگاهی هستیم و نظاره‌گریم که چگونه شمارگان کتاب‌ها که زمانی نه چندان دور با هزارگان چاپ می‌شد، اکنون با صدگان منتشر می‌گردد. آیا فکر نمی‌کنید که با این روند رویه‌افول، چنین شتابان به کجا می‌رویم؟

شما مدرس محترم ممکن است صرفاً به‌خاطر کمک به دانشجو و صرفه‌جویی در هزینه تهیه کتاب به آنان توصیه کنید که به جای خرید کتاب، از کپی بخش‌هایی از آن استفاده کنند و یا شما دانشجوی عزیز ممکن است بپندیشید که با اقدام به کپی از روی کتابی، هزینه‌ای کمتر برای تهیه کتاب پرداخت کرده‌اید و هر چند که اغلب چنین نیست، اما نتیجه و حاصل کار چیزی جز نابودی فرهنگ و عدم رغبت به ارائه دستاوردهای جدید در عرصه علم نخواهد بود.

لطفاً بیایید آینده کشورمان و فرزندانمان بیشتر ببینیشیم و به آینده علم و دانش در کشور عزیزمان ایران که زمان مهمل علم و ادب بود بیشتر بها دهیم و در مقابل آیندگان از خود سلب مسئولیت نکنیم. و در نهایت با توجه استناد به کپی و Pdfهای غیرمجاز که بدون رضایت نویسنده و مترجم و ناشر تهیه می‌گردد:

۱. موجب ترک کار و بی‌انگیزگی از فعالیت فرهنگی و بروز مشکلات و خسارت‌های جبران‌ناپذیر به قشر فرهنگی جامعه نشویم.

۲. باعث ورشکستگی صنعت نشر کشور و به دنبال آن بیکاری قشر عظیمی از کارکنان این عرصه از ناشر تا حروفچین، طراح و صحاف و ... نگردد.

۳. و سرانجام افرادی غالباً ناآگاه و به ندرت نادرست را تشویق به کار نامشروع و خلاف قانون نکرده، خود و خانواده و فرزندان آنان را دچار عواقب ارتزاق از راه حرام و تعدی به حقوق دیگران نسازیم.

موسوی، سیده فاطمه، ۱۳۵۷ -

آزمون‌های سنجش ویژگی‌های تحصیلی و آموزشی / تدوین و تألیف: سیده فاطمه موسوی؛ ویراستاری گروه علمی رشد.

مشخصات نشر: تهران: رشد، ۱۳۹۸.

شابک: ۶-۱۳۱-۳۵۱-۶۰۰-۹۷۸

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۹۱.

موضوع: آموزش و پرورش - آزمون‌ها (Educational tests and measurements)

موضوع: آزمون‌های پیشرفت تحصیلی (Achievement tests)

موضوع: آزمون‌های پیشرفت تحصیلی - ایران (Achievement tests - Iran)

موضوع: روان‌شناسی - آزمون‌ها (Psychological tests)

شناسه افزوده: انتشارات رشد

رده‌بندی دیویی: ۳۷۱/۲۶ شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۰۷۲۵۰

حق چاپ محفوظ است

آزمون‌های سنجش ویژگی‌های تحصیلی و آموزشی

مؤلف و تألیف:

دکتر سید زین‌العابدین موسوی

(عضو هیئت علمی دانشگاه الزهراء (س))

ویراستاری: گروه علمی رشد

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۸ - شمارگان: ۱۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: آرمانسا

مرکز نشر و پخش کتاب‌های روان‌شناسی و تربیتی

ساختمان مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان شهدای ژاندارمری، شماره ۴۱، تلفن: ۶۶۴۰۴۴۰۶

فروشگاه: میدان انقلاب، روبروی سینما بهمن، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، شماره ۷۲

تلفن: ۶۶۴۱۰۲۶۲ - ۶۶۴۹۸۳۸۶ - ۶۶۴۹۷۱۸۱

تهران - ۱۳۹۸

فهرست مطالب

۹	قدردانی.....
۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	آزمون‌های تحصیلی.....
۱۷	فصل اول: آزمون‌های حوزه عاطفی.....
۱۷	مقیاس فرسودگی تحصیلی (برسو).....
۲۰	پرسشنامه فرسودگی شغلی (مزلج).....
۲۴	پرسشنامه استرس زندگی دانشجویی (گادزلا).....
۲۸	مقیاس انگیزه تحصیلی (هارتر).....
۳۲	پرسشنامه انگیزه پیشرفت (هرمنس).....
۴۰	مقیاس اضطراب پیشرفت تحصیلی (آلپرت - هابر).....
۴۴	مقیاس اضطراب ریاضی برای کودکان (چیو و هنری).....
۴۷	مقیاس اضطراب ریاضی برای پسران و دختران (عبادی و کریمی باغملک).....
۵۴	مقیاس اضطراب امتحان کودکان (ورن و بنسون).....
۵۷	اضطراب امتحان (ساراسون).....
۶۰	مقیاس اضطراب امتحان (دریسکول).....

- ۶۲..... پرسشنامه افسردگی دانشجویان (خاواجا و برآیدن)
- ۶۵..... پرسشنامه هیجان‌های تحصیلی دانش‌آموز (یکران و همکاران)
- ۷۷..... مقیاس هیجان‌پذیری در تدریس (ویلاویسنسیو)
- ۸۲..... پرسشنامه روحیه معلمان (میرکمالی)
- ۸۵..... پرسشنامه اضطراب مدرسه - گزارش معلم (لاین‌هام و همکاران)
- ۸۷..... مقیاس اضطراب رایانه (باندالوس و بنسون)
- ۹۰..... مقیاس چندبعدی خشم مربوط به مدرسه (اسمیت و همکاران)
- ۹۴..... پرسشنامه رغبت‌سنج تحصیلی - شغلی (یزدی و حسینیان)
- ۱۱۳..... مقیاس رقه ه رشته تحصیلی دانشجویان (زرگر و همکاران)
- ۱۱۶..... پرسشنامه سنجش رضایت از رشته تحصیلی (عنبری و همکاران)
- ۱۱۹..... مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموز - فرم بلند (هوبنر و همکاران)
- ۱۲۲..... مقیاس چندبعدی رضایت از زندگی دانش‌آموز (هوبنر و همکاران)
- ۱۲۳..... پرسشنامه عزت‌نفس تحصیلی (کوهن و اسمیت)
- ۱۲۹..... فصل دوم: آزمون‌های حوزه ساختار
- ۱۲۹..... پرسشنامه توصیف جو سازمانی مدرس (الماقی)
- ۱۳۳..... پرسشنامه ادراک دانش‌آموز از جو مدرسه (امین و همکاران)
- ۱۳۴..... مؤلفه‌های پرسشنامه ادراک دانش‌آموز از جو مدرسه
- ۱۴۱..... مقیاس انتظار پیامد برای دانشجویان (هاکت و همکاران)
- ۱۴۴..... مقیاس باورهای هوشی (بابایی)
- ۱۴۶..... پرسشنامه خودکارآمدی حافظه (بری و همکاران)
- ۱۵۴..... مقیاس خودکارآمدی تحصیلی (اوئن و فرومن)
- ۱۵۷..... مقیاس خودناتوان‌سازی (جونز و ردوالت)
- ۱۶۰..... پرسشنامه خودکارآمدی پژوهشی (صالحی و همکاران)
- ۱۶۶..... مقیاس خودپنداره مربوط به مدرسه (چن و تامپسون)
- ۱۶۸..... پرسشنامه آگاهی فراشناختی از راهبردهای مطالعه (مختاری و ریچارد)
- ۱۷۲..... مقیاس نگرش به ریاضی (آیکن)
- ۱۷۵..... مقیاس نگرش به اینترنت (داینف و کوافتروس)
- ۱۸۱..... فصل سوم: آزمون‌های حوزه رفتاری
- ۱۸۱..... مقیاس جهت‌گیری‌های هدف پیشرفت (میدگلی و همکاران)
- ۱۸۴..... مقیاس جهت‌گیری هدف پیشرفت (الیوت و مک‌گریگور)

پرسشنامه اصلاح‌شده جهت‌گیری‌های هدف پیشرفت (الیوت و مورایما)	۱۸۶
پرسشنامه خودنظم‌دهی تحصیلی (ریان و کنل)	۱۸۸
نمره‌گذاری نسخه مخصوص دانش‌آموزان دارای ناتوانی‌های یادگیری	۱۹۰
پرسشنامه راهبردهای انگیزشی برای یادگیری (پینتریج و دی‌گروت)	۱۹۴
پرسشنامه راهبردهای مطالعه و یادگیری (وین اشتاین و همکاران)	۲۰۷
پرسشنامه سنجش مهارت‌های مطالعه (مرکز مشاوره دانشگاه هوستون)	۲۱۸
پرسشنامه مهارت‌های مطالعه (کانگاس)	۲۲۳
پرسشنامه عادت‌های مطالعه (پالسن و شارما)	۲۲۸
پرسشنامه سبک‌های یادگیری (کلب)	۲۳۴
مقیاس سبک‌های یادگیری (گراشا - ریچمن)	۲۳۹
پرسشنامه مشکلات یادگیری کلورادو	۲۴۴
پرسشنامه سازداری دانش‌آموزان دبیرستانی (سینهاویستگ)	۲۴۶
کلید پرسشنامه	۲۴۸
مقیاس نوآوری سازمانی (مدرسه)	۲۵۶
مقیاس کیفیت زندگی در مدرسه (وولمز باتن)	۲۶۰
مقیاس سنجش مسئولیت‌پذیری دانش‌آموزان در خانه و مدرسه (کردلو)	۲۶۴
پرسشنامه مشکلات رفتاری کودکان پیش‌دبستانی	۲۷۱
پرسشنامه راتر برای اختلال‌های رفتاری کودکان - فرم ۱ (راتر)	۲۷۴
پرسشنامه راتر برای اختلال‌های رفتاری کودکان - فرم ۲ (راتر)	۲۷۸
عادت‌ها	۲۸۰
فصل چهارم: آزمون‌های دیگر	۲۸۳
پرسشنامه هنجارهای پرخاشگری و جانشین‌ها	۲۸۳
پرسشنامه نگرش نسبت به مدرسه	۲۸۸
پرسشنامه تعهد نسبت به مدرسه (۱)	۲۸۹
پرسشنامه تعهد نسبت به مدرسه (۲)	۲۹۱
پرسشنامه شرکت در فعالیت‌های اجتماعی، فرصت‌ها و پاداش‌ها	۲۹۲
مقیاس روابط در کلاس درس	۲۹۴
منابع	۲۹۷

بیشگفتار

ما در عصر کاربردهای فنون علمی به سر می‌رسیم. به‌ویژه آنچه انسان امروزی می‌خواهد، دانایی برای توانایی بیش‌تر است. در روان‌شناسی نیز همین گونه است: قوانین روان‌شناسی را اساساً برای نیل به هدف‌های مفید به‌کار می‌برند. ادعای متخصصان روان‌سنجی یا متخصصان آزمون‌های روان‌شناختی، این است که انسان را در شناختن توانایی‌های خود و سازگاری هر چه بهتر با محیط زندگی یاری می‌رسانند. به‌رغم انتقاداتی که در حوزه روان‌سنجی به دلیل استفاده از آزمون‌ها به‌منظور تشخیص یا شناسایی برخی صفات و ویژگی‌های روان‌شناختی افراد انجام شده است، به دلایل متعددی، استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی امری اجتناب‌ناپذیر به‌نظر می‌رسد.

اهداف عملی آزمون‌ها بسیار زیاد است. بنابراین هر گاه لازم باشد که ارزیابی سریع و عینی از توانایی‌های فرد به عمل آید، اجرای آزمون‌ها ضرورت می‌یابد (گنجی، ۱۳۹۲).

امروزه مربیان، روان‌شناسان، روان‌پزشکان، راهنمایان شغلی، صنعتی، نظامی و... بی‌وقفه و گسترده در حال کاربرد فزاینده انواع مختلف آزمون‌ها هستند. می‌توان گفت نخستین آزمون‌ها و کاربرد مفید آنها در آموزش و پرورش آغاز شد. امروزه، از آزمون‌ها

در مجموعه حاضر پس از مقدمه‌ای کوتاه دربارهٔ آزمون‌های تحصیلی و هدف از ساخت و گسترش آنها در عرصهٔ فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی، انواع آزمون‌های ساخته‌شده توسط محققان داخلی و خارجی - که اعتبار و پایایی آنها به تأیید رسیده است - با توجه به حوزهٔ مورد سنجش (شناختی، عاطفی، رفتاری) در سه فصل طبقه‌بندی و به خوانندگان عرضه شده است. در معرفی هر آزمون، ابتدا تعاریف نظری سازهٔ موردنظر، ابزار ساخته‌شده برای ارزیابی آن سازه، سازنده، هدف از ساخت آن، شیوهٔ نمره‌گذاری خرده‌آزمون‌ها، پایایی و اعتبار آن و در پایان سؤال‌ها یا گویه‌های آزمون مورد توجه قرار گرفته است. در فصل چهارم نیز با عنوان آزمون‌های دیگر، مقیاس‌هایی معرفی شده‌اند که ویژگی‌های روان‌سنجی دقیقی برای آنها معرفی نشده است. از آنجایی که محتوای کتاب در سال ۱۳۹۴ تهیه شده است، مقیاس‌های جدیدی در حوزه تحصیلی و آموزشی به جا مانده است. امید است که می‌تواند در مجموعه‌های دیگری تجمیع و عرضه شود. خوانندگان محترم می‌توانند نظرات خود را به آدرس پست الکترونیکی f.mousavi@alzahra.ac.ir ارسال نمایند تا در چاپ‌های بعدی مورد توجه قرار گیرد.

آزمون‌های تحصیلی

اگر استعداد^۱ را امکان انجام دادن یک عمل یا شناختن فردی در یک رفتار در نظر بگیریم، آزمون روانی^۲ به فن یا شیوه‌ای گفته می‌شود که به طور علم تهریه می‌شود و امکان ارزشیابی عینی استعدادهای فردی را فراهم می‌آورد. آن‌چه متخصصان روان‌سنجی ادعا می‌کنند، اختراع یا خلق چارهای نیست، بلکه خدمت به انسان و جنبه‌های مختلف تولید از طریق شناخت عینی و تسلیلی از رفتار انسانی است. هدف این نیست که ماهیت انسان از طریق اعمال قوانینی که بر او حکومت می‌کند، تغییر داده شود، بلکه هدف یاری‌رساندن به وی به منظور شناختن توانایی‌های خود و سازگاری هرچه بهتر با محیط زندگی است. از آزمون‌های روانی در زمینه‌های تحصیلی، شغلی، نظامی، تشخیص و درمان و..... استفاده می‌کنند.

1. aptitude

2. psychological test

می‌توان گفت که نخستین آزمون‌ها و استفاده مفید از آنها نیز در آموزش و پرورش آغاز شد. خدمات روان‌شناسی تحصیلی امروزی، طی شصت سال گذشته، گسترش یافته و انواع مختلف مقاطع تحصیلی از ابتدایی تا دانشگاه را در بر گرفته است (گنجی، ۱۳۹۲). برای مطالعه هوشمندانه هر یادگیرنده، نخست باید قالب یا چارچوب شاخصی فراهم کرد که از آن بتوان به‌منظور تصمیم‌گیری برای گردآوری هر جزء خاص از اطلاعات مطلوب استفاده کرد. منابعی که برای مطالعه یادگیرندگان استفاده می‌شوند، به سه دسته تقسیم شده‌اند:

۱. رفتار ما نیز: کان: مستقیم‌ترین راه پژوهش درباره یادگیرندگان بررسی رفتار آنهاست. معلمان و مشاوران که به پژوهش درباره یادگیرندگان علاقه‌مند هستند، به رفتار آتی آنها بیش از تئوری که در گذشته داشته‌اند توجه می‌کنند. به هر حال، بهترین پیش‌بینی درباره این موضوع که یک یادگیرنده در آینده چگونه رفتار خواهد کرد، آن است که در آینده به‌گونه رفتار خواهد کرد که در گذشته رفتار کرده است.

۲. ویژگی‌های یادگیرندگان: غالباً رفتاری که ما مبنای پیش‌بینی قرار می‌دهیم، در گذشته مشاهده نشده است. ما معمولاً این امر، هنگامی است که قصد داریم یادگیرندگان را در حل مسائل مربوط به ارزش‌های شغلی یا حرفه‌ای یاری کنیم. اگر یادگیرنده به شیوه‌های پیش‌بینی‌ناپذیر رفتار می‌کند، لازم است ویژگی‌های وی را بررسی کنیم تا دریابیم چگونه این ویژگی‌ها را در تصمیم‌گیری‌های یادگیرنده تلفیق می‌یابند. بررسی این ویژگی‌ها، ابزاری بسیار سودمند در تأیید و تقویت اطلاعاتی است که از بررسی مستقیم رفتار وی به‌دست آمده است. معلمان و مشاوران معتقدند از داده‌هایی که از ویژگی‌های یادگیرندگان مانند سن، ساختار بدنی، سلامتی، استعدادها، توانایی‌های ویژه، علائق و رغبت‌ها و شخصیت وی به‌دست می‌آید، استفاده فراوانی می‌توان کرد.

۳. محیط فعالیت دانش‌آموز: هر گاه معلمان و مشاوران، در تلاش برای شناخت یادگیرندگان و پیش‌بینی رفتار آتی آنان فقط به ویژگی‌ها یا اعمال مشاهده‌شده اکتفا کنند، مرتکب اشتباهات زیادی خواهند شد. در هیچ موردی نمی‌توان رفتار یادگیرنده را در خلأ، بررسی یا مشاهده کرد، زیرا رفتار وی در وضعیت یا موقعیت خاص، یعنی در محیطی که وی دائماً به کنش یا کنش‌های متقابل می‌پردازد، دارای ارزش است.

هر نوع بررسی‌ای دربارهٔ یادگیرنده که محیط و موقعیت وی را نادیده گرفته باشد، در معرض خطا قرار دارد. رفتار هریادگیرنده تحت تأثیر عوامل محیطی مانند خانه، سوابق خانوادگی، محیط مدرسه و کلاس درس، همکاری و هماهنگی همکلاسی‌ها و گزینه‌هایی است که در دسترس وی قرار دارد (اردبیلی، ۱۳۷۷).

با توجه به این موارد، باید بر این نکته تأکید کرد که هنگام بررسی ویژگی‌های روانی - تحصیلی یادگیرندگان در مقاطع مختلف تحصیلی، نباید صرفاً بر یک روش بررسی بسنده کرد. بنابراین، به منظور دستیابی به اطلاعات جامع‌تر، به‌کارگیری ابزار مشاهده، بررسی هم‌مقارن و مصاحبه در کنار به‌کارگیری آزمون‌های روانی توصیه می‌شود. در این کتاب، تلاش کرده‌ایم آزمون‌هایی را گردآوری کنیم که از اعتبار زیادی برخوردار بوده و بعدی از ابعاد تحصیلی را اندازه‌گیری کرده است.